

Öğretmen Adaylarının Demokrasi Algıları (Çukurova Üniversitesi Örneği)*

Democracy Perceptions of Teacher Candidates (Çukurova University Sample)

Mediha SARI**

Fatma SADIK***

Çukurova Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının demokrasi kavramına ilişkin algılarının ve bu algıları etkileyen faktörlerin incelenmesidir. Araştırmaya 440 öğretmen adayı katılmıştır. Verilerin toplanmasında "Demokrasi Metaforları Anketi" (DMA) kullanılmıştır. Toplanan nicel verilerin betimsel istatistikleri incelenmiş, nitel veriler üzerinde ise içerik analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının demokrasiye yönelik toplam 208 metafor geliştirdikleri belirlenmiş, bu metaforlar 0 tema (eşitlik, kişisel çıkarlar, bağımsızlık, çaba, hayal, toplumsal temel, çok seslilik, sistem, toplumsal düzen ve modernleşme) altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının %73.3'ü üniversitede aldıkları derslerde demokrasiyle ilgili hiçbir etkinlik yapılmadığını; %53.6'sı öğrenci temsilcisi seçimlerine katılmadıklarını; %85'i öğrenci temsilcisi seçme sürecinin demokrasiye yönelik görüşlerini hiçbir şekilde etkilemediğini belirtmişlerdir. Bulgulara göre, öğretmen adaylarının demokrasiye ilişkin algılarını en çok etkileyen faktörler, aile, basın-yayın organlarındaki haberler ve arkadaş çevresidir.

Anahtar sözcükler: Demokrasi algısı, demokrasi eğitimi, öğretmen adayları

Abstract

The purpose of this study is to investigate teacher candidates' perception of concept of democracy and the factors effecting this perception by means of metaphors. Participants of the study consisted of 440 prospective teachers. "Democracy Metaphors Survey" was used as the data collection tool. In analyzing the data, descriptive statistics for quantitative data and content analysis for qualitative data were used. According to the results, prospective teachers developed 208 metaphors of democracy and these metaphors clustered into ten categories (equality, personal interests, independence, effort, dream, social base, pluralism, system, social order and modernity). The findings reveal that 73.3% of the teacher candidates have stated that no activities concerning democracy have been conducted in the scope of the lessons they had taken; 53.6% of them stated that they have not participated in student representative elections and, 85% of them have stated that these election process had not affected their thoughts on democracy, at all. The factors that most affect teacher candidates' thoughts on democracy are family, news on the media and friends.

Key words: Democracy perception, democracy education, teacher candidates

* Bu çalışma 5-8 Ekim 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr., Çukurova Üniversitesi, e-posta: msari@cu.edu.tr

*** Yrd. Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, e-posta: fsadik@cu.edu.tr

Giriş

Demokrasi ve demokratik vatandaş yetiştirme, sadece ülkemizde değil, demokratik tüm toplumlarda eğitimin temel amaçlarından biridir. Egemenlik hakkının halka ait olduğu bir siyasi sistem ve yönetim şekli olarak tanımlanan demokrasi (Savaş, 2003), genellikle bir yönetim biçimi olmaktan çok bir yaşam felsefesi, bir yaşayış biçimi olarak ele alınmaktadır (Gürşimşek ve Göregenli, 2004). Bir toplumda demokrasinin gerçekleşebilmesi, halkın yönetime geniş ölçüde katılmasına, farklı düşüncelerin serbestçe ifade edilebilmesine, toplumun çoğunluğun kararına uymasının yanı sıra azınlığın haklarının da korunmasına ve temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasına bağlıdır (Savaş, 2003). Akşin (2003), demokrasinin tam olabilmesi için eşitlik ve özgürlük esaslarına dayalı olmasının şart olduğunu vurgulamaktadır. Alan yazında yer alma sıklığına göre demokratik değerleri inceleyen Kincal ve Işık (2003) ise, eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, adalet, dürüstlük, iyiyi arayış, işbirliği, özgüven, hoşgörü, duyarlılık ve sorumluluk değerlerini temel demokratik değerler olarak belirlemiştir. Demokratik sürecin kriterlerini etkin katılım, oy kullanma eşitliği, bilinçli anlayış, gündemin kontrolü ve erişkinlerin dâhil olması şeklinde sıralayan Dahl (2001: 39-48), demokrasinin zorbalığı önlemek, temel haklar, genel özgürlük, kendi kaderini tayin etme, ahlaki özerklik, insani gelişme, temel kişisel çıkarların korunması, politik eşitlik, barış ve refah gibi arzulan sonuçlar doğurduğunu belirtmektedir. Demokrasinin toplumun tüm kesimlerinde işleyebilmesi için demokratik davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesine gereksinim duyulduğunu belirten Oğuz (2004), bunun için demokratik eğitimin, eğitim sisteminin temel felsefesi olması gerektiğini belirtmektedir.

Demokrasi açısından eğitimin temel hedefi, insan onuruna en çok yakışan yönetim biçimi olarak kabul edilen demokrasinin bilgi, beceri ve değerlerini benimseyen etkili vatandaşlar yetiştirmektir. Neuberger (2007), demokratik eğitimin “demokratik kişilik” oluşturduğunu belirtmektedir. Demokratik bir kişiliğe sahip etkili vatandaş, politik rol ve sorumluluklarının farkında olan, eylemlerinin sonuçlarını düşünen, toplumun gelişmesine katkıda bulunmak için çaba gösteren, demokrasi kültürünü yaşayan ve yaşatan kişidir. Eğitim ve demokrasi arasındaki karşılıklı ilişki göz önüne alındığında toplumun genelinde demokratik bir yaşam kültürü oluşturmada okulların oldukça önemli bir rol taşıdıkları açıktır. Bireylerin demokratik roller üstlenebilmelerinde okulların temel bir sorumluluğu bulunmaktadır (Print, Ornstrom ve Nielsen, 2002). Okulların bu temel sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için demokrasi eğitiminin, ders konularıyla sınırlandırılmayıp, demokratik bir okul kültürü yaşatılarak gerçekleştirilmesi gerekir. Çünkü Gürşimşek ve Göregenli'nin (2004) de belirttiği gibi demokrasi, siyasal toplumsallaşma süreci içinde ele alınıp örnek davranış modelleri oluşturulmadıkça ve demokratik ortamlarda yaşama geçirilmedikçe, öğrenilmesi ve benimsenmesi mümkün olmayan bir sistemdir.

Demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kurallarının, insan hak ve özgürlüklerinin eğitim programlarında açık ya da örtük hedeflere dönüştürülüp, öğrenme yaşantıları yoluyla toplumun genç bireylerine kazandırıldığı eğitimdir (Akbaşlı, Yanpar-Yelken ve Sünbül, 2010; Hotaman 2010). Demokratik bir toplum için, öncelikle demokratik bir okul kültürü ve demokratik bir sınıf ortamı oluşturulmasının şart olduğunu belirten Okutan'ın (2010) da vurguladığı gibi, okulların demokrasi kültürünü yaşatan mekânlar olmadığı ülkelerde, demokrasi bilincinin gelişmesini beklemek gerçekçi olmayacaktır. Bu süreçte, öğretmenlerin kendilerinin sahip olduğu tutum ve değerler, özellikle de demokrasiye ilişkin algıları, çocukların demokratik bilgi, beceri ve değerleri kazanmalarında en önemli faktörlerden biridir.

Print, Ornstrom ve Nielsen'e (2002) göre eğer eğitim sistemi, gençlerin aktif demokratik vatandaşlar olmalarına gerçekten katkıda bulunmak istiyorsa, okul ve sınıfta demokratik uygulamaların yapılması, demokratik bir kültürün yaratılması zorunludur; bunun için de öğretmen rollerinin yeniden gözden geçirilmesi, daha demokratik olacak şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir. Çünkü Schimmel'in (2003) de belirttiği gibi, dersler kapsamında öğretilen resmi programla, okuldaki yaşam kültürünü ifade eden örtük program arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Schimmel'e (2003) göre bu farklılıklar, özellikle demokrasi ve vatandaşlık eğitimi bağlamında belirginleşmekte; okulun örtük programı çoğu

zaman, resmi programlarda belirtilen “aktif, sorumlu vatandaşlığı özendirme”nin tam tersini yapmaktadır. Türk eğitim sisteminde de programlarda felsefe olarak demokrasi eğitimi benimsemiş olmasına rağmen, uygulamada okulların demokrasi eğitiminin uzağında bulunduğu söylenebilir (Okutan, 2010). Bu nedenle, açık programlarla öğretilmeye çalışılan demokrasi bilgi ve becerilerine paralel olarak, örtük programlar aracılığıyla bu bilgi ve becerilerin yaşama geçirildiği okul ortamları oluşturmak önemlidir. Demokratik vatandaşlık uygulamalarına olanak tanıyan, öğrencileri demokratik tutum ve davranışlara özendiren bir örtük programın oluşturulması ise büyük ölçüde öğretmenin demokratik niteliklere sahip olmasına bağlıdır. O halde öncelikle öğretmen yetiştiren kurumlardan başlayan bir demokrasi eğitimi hayata geçirilmelidir.

Türkiye’de öğretmen adaylarının demokratik değer ve tutumlarının incelendiği araştırmaların bazılarında öğretmen adaylarının demokratik değer ve tutumlara yeterli kabul edilebilecek düzeyde sahip oldukları (Akın ve Özdemir, 2009; Saracaloğlu, Evin ve Varol, 2004; Yazıcı, 2011); bazı araştırmalarda ise öğretmen adaylarında demokratik değer ve tutumların yeterince gelişmediği yönünde bulgulara ulaşılmıştır (Çankaya ve Seçkin, 2004; Kılıç, 2010). Yıldırım, Akbaşlı ve Şahin (2010) tarafından yapılan araştırmada da öğretmen adaylarının demokratik inanç düzeylerinin öğretmenlere göre düşük olduğu belirlenirken, Kılıç’ın (2010) çalışmasında öğretmen adaylarının üniversitedeki dört yıllık eğitimleri boyunca, demokratik anlayışlarında hiçbir değişim olmadığı saptanmıştır. Demokratik vatandaşlık eğitimi uygulamalarında öğretmen yetiştirme konusunun önemini vurgulayan Osler ve Starkey (2006), bu konuda yurt dışında yapılmış araştırmaların yetersizliğine işaret etmişlerdir. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının demokratik değerleri kazanma düzeyini ABD’nin üç eyaletinde inceleyen Demoulin ve Kolstad (2000), sınıf düzeyi yükseldikçe öğretmen adaylarının demokratik tutum puanlarının da arttığını ortaya koymuşlardır. Bu konuda önemli çalışmalar yapan Wilkins (1999, 2001, 2003) ise İngiliz öğretmen adaylarının, demokratik vatandaşlık eğitime ve okulların bu konudaki sorumluluğuna yönelik inançlarının yüksek olduğunu, ancak aldıkları eğitimin kendilerini birer öğretmen olarak bu rollere yeterince hazırlamadığını düşündüklerini belirlemiştir. Hizmet öncesi eğitimlerinde demokrasiyi içselleştirememiş öğretmen adaylarının, mesleğe atıldıktan sonra sınıflarında demokrasinin yaşandığı ortamlar yaratmaları beklenemez. Branşı ve görev alacağı eğitim tür ve kademesi ne olursa olsun tüm öğretmen adaylarının, demokratik değerlere sahip bireyler olarak yetişmeleri, okullarda demokrasi kültürünün oluşturulabilmesi için oldukça önemlidir. Öğretmen adaylarının demokrasi anlayışlarını geliştirme ve demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimsemelerini sağlama konusunda yapılacak her araştırma, öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasına katkı sağlayacaktır. Bu noktadan hareketle yapılması gereği duyulan bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının demokrasi kavramına ilişkin algılarını ve bu algıları etkileyen faktörleri incelemektir. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının derslerde demokrasi ile ilgili etkinliklere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının öğrenci temsilcisi seçim sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğretmen adaylarının demokrasiye ilişkin geliştirdikleri metaforlar ve bu metaforları kullanmalarının gerekçesine yönelik açıklamaları nelerdir?
4. Öğretmen adaylarının demokrasiye ilişkin görüşlerini etkileyen faktörler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseninde, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 72). Toplumsal yaşamın her yönüyle ilgili olan demokrasi de soyut bir kavram olup, ilkeleri, değerleri, uygulama biçimleri sıklıkla tartışılan bir olgudur. Bu araştırmada öğretmen adaylarının demokrasi kavramına ilişkin algıları, metaforlar aracılığıyla

incelenmeye çalışılmıştır. Mecaz sözcüğü ile eş anlamlı kabul edilen (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011) metafor kavramını Lakoff ve Johnson (2005: 27), insan bilişinin temeli olarak görmektedir. Araştırmalarda metaforların kullanımı, bir durum, olay ve olguyu var olduğu haliyle betimlemede ve çalışılan konu, olgu, olay ve durum hakkında sağlam, zengin bir resim sunmada oldukça yararlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 212). Schmitt (2005) de özellikle nitel araştırmalarda ulaşılan karmaşık bilgilerin açık ve anlaşılır örüntülere dönüştürülmesinde, metaforların çok kullanışlı olduğunu belirtmektedir. Bireylerin kullandıkları metaforlar aracılığıyla, vermek istedikleri anlamlar ortaya çıkarılmaya çalışılır (Parsons, Brown, ve Worley, 2004). Araştırmada öğretmen adaylarının demokrasiye yönelik geliştirdikleri metaforlar incelenerek, demokrasi algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinin tüm bölümleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda 2010-2011 öğretim yılında üçüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Üçüncü sınıf öğrencileriyle çalışılma nedeni, son sınıf öğrencilerine staj uygulamaları ve bitirme tezleri nedeniyle ulaşılma zorluğudur. Birinci ve ikinci sınıf öğrencileri ise henüz alan ve meslek bilgisi eğitim sürecinin başında olmalarından dolayı çalışma grubuna dâhil edilmemiştir. Araştırmada birden fazla şubesi olan bölümlerden seçkisiz yolla belirlenen birer şubedeki, tek şubesi olan bölümlerde ise bütün öğrencilere ulaşılmış, katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya 440 öğretmen adayı katılmıştır. Nitel araştırmalarda genellikle daha az sayıda birey üzerinde çalışılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının demokrasi algılarını Çukurova Üniversitesi örneği üzerinden incelemek olduğundan, çalışma grubu nitel araştırmalarda genellikle tercih edilen katılımcı sayısından büyük olmuştur. Ayrıca, çalışmanın metaforlar yoluyla yapılmış olması ve metaforlar aracılığıyla hem veri toplamanın hem de toplanan verilerin analizini yapmanın diğer nitel türlere göre nispeten kolay olması (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 212), çalışma grubunun büyük tutulmasını kolaylaştırmıştır. Öğretmen adaylarının yaş ortalaması 22.23 (Ss=1.94) ve 271'i (%62) kız, 166'sı (%38) erkektir. Katılımcıların 35'i (%8) İngilizce; 33'ü (%7.5) Türkçe; 21'i (%4.8) Fransızca; 25'i (%5.7) Resim; 32'si (%7.3) Beden Eğitimi; 29'u (%6.6) Fen Bilgisi; 36'sı (%8.2) Sosyal Bilgiler; 41'i (%9.3) Almanca; 34'ü (%7.7) Okulöncesi; 38'i (%8.6) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri; 56'sı (%12.7) Psikolojik Danışma ve Rehberlik; 60'ı (%13.6) Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen "Demokrasi Metaforları Anketi" (DMA) kullanılmıştır. İlgili alan yazın doğrultusunda geliştirilen anket üç bölümde yer alan toplam 11 sorudan oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel bilgilere yönelik (bölüm, sınıf, yaş, cinsiyet) dört soru, ikinci bölümde ise öğretmen adaylarının şimdiye kadar aldıkları derslerde demokrasi ile ilgili bir etkinlik yapıp yapılmadığı, eğer yapıldı ise bunun ne tür bir etkinlik olduğu; öğrenci temsilcisi çalışmalarında görev alıp almadıkları ve bu sürecin demokrasi ile ilgili görüşleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik dört soru yer almaktadır. Anketteki son bölüm ise öğretmen adaylarının demokrasi olgusuna yönelik algılarıyla ilgilidir. Bu amaçla öğretmen adaylarına "Bana göre demokrasi gibidir." Çünkü; "....." sorusu yöneltilmiş ve demokrasi hakkında bir metafor geliştirerek gerekçelerini açıklamaları istenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2005: 213), mecazın kendisinin, tek başına mecazların betimsel ve görsel gücünü yeteri kadar ortaya çıkaramayacağını, bunu takiben mutlaka "niçin" veya "neden" sorusunun sorulması gerektiğini belirtmektedir. Yazarlara göre mecazların gücü asıl bu "sıfat"larla ilgili sorudadır. Her birey aynı mecaza farklı anlamlar yükleyebilir. Yüklenen bu farklar veya mecazı kullanırken hangi amaçla kullanıldığı ancak "niçin" sorusunun yanıtıyla elde edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 213). Bu bölümde yer alan son soru ise, katılımcıların demokrasiye yönelik düşüncelerini etkileyen faktörler ve bu konudaki düşüncelerinin neler olduğuna yöneliktir. Son olarak Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümündeki öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda son şeklini alan "Demokrasi Metaforları Anketi", Sınıf Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 35 öğretmen adayına uygulanarak pilot çalışması yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Nicel verilerin betimsel istatistikleri incelenirken; nitel veriler üzerinde içerik analizleri yapılmıştır. İçerik analizlerinden önce, anketler her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı gözden geçirilmiş, boş bırakılan 76 anket ve geçerli metafor belirtilmeyerek, demokrasinin bir kavram olarak tanımlandığı 33 anket olmak üzere toplam 109 anket ayıklanmıştır. Metafor analizleri, geçerli metafor üretilen 331 anket; nicel analizler ise ilgili sorunun cevaplandığı anket sayısı temel alınarak yapılmıştır. Daha sonra demokrasiye yönelik geliştirilen metaforlar ve bunların gerekçesine yönelik açıklamalar bilgisayar ortamına aktarılarak veri metinleri oluşturulmuştur. Bu metinler üzerinde her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yeniden okuma, değerlendirme ve kodlama çalışmaları yapılmış, ardından araştırmacılar bir araya gelerek kodlar arasındaki uyum test edilmiştir. Karşılaştırmalarda “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilerek araştırmacının güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994: 64) formülü (Güvenirlilik= görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı X 100) kullanılarak hesaplanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda iki kodlayıcı arasındaki uyuşma oranı .92 olarak hesaplanmıştır. Daha sonra benzer özellikler taşıyan metaforlar bir araya toplanarak temalar oluşturulmuştur. Temalar oluşturulurken, ilgili alanyazın ve araştırma soruları ile demokrasiye yönelik geliştirilen metaforlar göz önünde bulundurulmuştur.

Bulgular

Öğretmen Adaylarının Derste ve Ders Dışında Demokrasi ile İlgili Etkinliklere İlişkin Görüşleri

Demokrasi Metaforları Anketinde (DMA) öğretmen adaylarına üniversitede aldıkları dersler çerçevesinde demokrasiyle ilgili herhangi bir etkinliğin yapılıp yapılmadığı sorulmuş, bu soruyu yanıtlayan 438 öğretmen adayından 321’inin görüşü (%73.3) “yapılmadı” şeklinde olmuştur. Aldıkları derslerde demokrasiyle ilgili çeşitli etkinlikler yapıldığını belirten öğretmen adayları (f:117; %26.7) ise yapılan etkinlikleri genellikle; demokrasiye derslerde konu olarak yer verme (f:28; %30.76); demokrasiyle ilgili panel, konferans, vb. etkinlikler düzenleme/katılma (f:21; %23.08); sınıf içi tartışmalar (f:18; %19.78); öğrenci temsilcisi seçimleri (f:16; %17.58); araştırma yapma (f:3; %3.30), sınıf içi çeşitli etkinlikler (f:3; %3.30) ve ortak karar alma amacıyla oylama yapma (f:2; %2.20) şeklinde sıralamışlardır.

Öğretmen Adaylarının Öğrenci Temsilcisi Seçim Sürecine İlişkin Görüşleri

Demokrasi Metaforları Anketinde yer alan öğrenci temsilcisi seçimlerine katılma durumlarıyla ilgili soruyu yanıtlayan 435 öğretmen adayının yanıtlarına ait dağılım Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Öğretmen Adaylarının Öğrenci Temsilcisi Seçimlerine Katılma

Durumları

Katılma Durumu	f	%
Bu konuda herhangi bir bilgim yok	149	34.3
Oy kullanmadım	84	19.3
Seçmen olarak oy kullandım	183	42.1
Sınıf temsilcisi adayı oldum	5	1.1
Bölüm temsilcisi adayı oldum	1	0.2
Sınıf temsilcisi oldum	8	1.8
Bölüm temsilcisi oldum	5	1.1
TOPLAM	435	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının 149’u (%34.3) öğrenci temsilcisi seçimleriyle ilgili herhangi bir bilgisi olmadığını; 84’ü (%19.3) bu seçimlerde oy kullanmadıklarını, 183’ü (%42.1) seçimlere

seçmen olarak katılıp oy kullandıklarını belirtmişlerdir. Seçim sürecinin demokrasiyle ilgili görüşlerini etkileyip etkilemediğine yönelik soruya yanıt veren 413 öğretmen adayının 351'i (%85) seçim sürecinin görüşlerini hiçbir şekilde etkilemediğini; 61'i (%15) ise seçimlerin demokrasiye ilişkin görüşlerini etkilediğini belirtmiştir. Soruya olumlu yönde yanıt veren 19 öğretmen adayının açıklaması çoğunlukla seçim sürecinde demokrasinin nasıl işlediğini ve seçim sürecini görüp yaşadıkları şeklinde olmuştur. Öğrenci temsilcisi seçme sürecinin demokrasiyle ilgili görüşlerini olumsuz yönde etkilediğini belirten dokuz öğretmen adayı ise seçimler sırasında yapılan uygulamaların yanlışlığını gördüklerini (f:4), demokrasinin hiçe sayıldığını ve oy vermenin önemsenmediğini (f:3) ve kişilerarası kamplaşmayı gördüklerini (f:2) ifade etmişlerdir.

Demokrasiye Yönelik Geliştirilen Metaforlara İlişkin Bulgular

Yapılan içerik analizi sonucunda, 331 öğretmen adayının 208 metafor geliştirdikleri belirlenmiştir. 10 tema altında toplanan bu metaforların yüzde ve frekans dağılımları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Öğretmen Adaylarının Geliştirdikleri Metaforların Oluşturulan Temalara Göre Dağılımı

Tema	Metaforlar	f	%
Eşitlik	Terazi (f:12), Aile (f:8), Anne (f:6), Yaş pasta (f:5), El (f:3), İkizler (f:3), Su (f:2), Kuş (f:1), Afrika'daki insanlar (f:1), Mevlana (f:1), Otlak (f:1), Kesir (f:1), Yağmur (f:1), Öğretmen (f:1), Tanrı (f:1), Renk (f:1), Megafon (f:1), Şemsiye (f:1), Baba (f:1), Elektrik (f:1), Ağaç (f:1), Güneş (f:1), Bezelye (f:1), Kainat (f:1), Kum saati (f:1), Toprak (f:1)	58	17.52
Kişisel Çıkarlar	Bukalemun (f:7), Hiçlik (f:5), Lastik (f:3), Yalan (f:2), Gemi (f:2), Sakız (f:2), Paranın iki yüzü (f:2), Hikaye (f:1), Sürü (f:1), Borazan (f:1), Ateş (f:1), Papatya (f:1), El (f:1), Göz boyama (f:1), Top (f:1), Modern kölelik (f:1), Yarışma (f:1), Afyon (f:1), Tez savunması (f:1), Timsah (f:1), Gökyüzü (f:1), Direksiyon (f:1), Çevre (f:1), Koro (f:1), Silah (f:1), Yaş pasta (f:1), Dil (f:1), Sopa (f:1), Kargaşa-kaos (f:1), Kedi (f:1), Köy (f:1), Arkadaşlık (f:1), Yılan (f:1), Tencere (f:1), Çürük elma (f:1)	51	15.40
Bağımsızlık	Kuş (f:23), Güvercin (f:6), Yemek yapmak (f:2), Arı (f:1), balık (f:1), Uçmak (f:1), Hayat (f:1), Televizyon izlemek (f:1), Oyuncak tren (f:1), Tuval (f:1), Alışveriş merkezi (f:1), Bakkal (f:1), Doğum (f:1), Musluk (f:1), Gemi (f:1), Su (f:1), Mücevher (f:1), Aslan (f:1)	46	13.89
Çaba	Ağaç/fidan (f:5), Çocuk (f:4), Çiçek (f:2), Doğa (f:2), Bitki (f:1), Uçurtma (f:1), Ateşten gömlek (f:1), Ateş (f:1), Tekne (f:1), Yıldız futbolcu (f:1), Bıçak (f:1), Gül ve diken (f:1), Lüks araba (f:1), Kimyasal karışım (f:1), Tanrı (f:1), Cambaz (f:1), Turuncu renk (f:1), Renk (f:1), Uçurum (f:1), Dart oyunu (f:1), Balon (f:1), Balık (f:1), İletişim (f:1), Cam (f:1), Akrabalık (f:1), Savunma (f:1), Meyve (f:1), Tohum (f:1), At (f:1), Pili oyuncak (f:1)	39	11.78
Hayal	Hayal-rüya (f:7), Boş laf (f:3), Anka kuşu (f:3), Dağ (f:2), Boş havuz (f:2), Soru işareti (f:2), Dipsiz kuyu (f:1), Belirsizlik (f:1), Güneş (f:1), Siyah-beyaz (f:1), Siyaset (f:1), Hayalet-ruh (f:1), Hiçlik (f:1), Kandırmaca (f:1), Atatürk (f:1), Tek dişi kalmış canavar (f:1), Aile (f:1), İşlemeyen fabrika (f:1), Ağaç (f:1), Sonsuzluk (f:1) Meyvesiz ağaç (f:1), Davul (f:1), İki başlı canavar (f:1)	36	10.87
Toplumsal Temel	Su (f:7), Hava (f:4), Yaşam (f:3), Kardeşlik (f:3), Güneş (f:3), Masal (f:1), Oksijen (f:1), Nefes (f:1), Can damarı (f:1), Aile (f:1), Ekmek (f:1), Huzur (f:1), Mahkeme (f:1), Doyum (f:1), Vicdan (f:1), İmece (f:1)	31	9.36
Çokseslilik	Salata (f:4), Koro (f:2), Okyanus (f:2), Cennet kuşu (f:1), Çevre (f:1), Alkış sesi (f:1), Palet (f:1), Sınıf (f:1), Nehir (f:1), Denge (f:1), Zincir (f:1), Dondurma (f:1), Çiçek demeti (f:1), Nar (f:1), Arı kovana (f:1)	21	6.34
Sistem	Atatürk (f:3), Atom (f:1), Bozuk makine (f:1), Çocuk (f:1), Tasmayla çekilen köpek (f:1), Krallık (f:1), Saat (f:1), Anlaşma (f:1), Kalp (f:1), Kalıp (f:1), Ahtapot (f:1), Yaş	19	5.74

	tahta (f:1), Evlilik (f:1), Sağlık (f:1), Vahşi doğa (f:1), Eğitim (f:1), Okul (f:1)		
Toplum Düzeni	Ayna (f:2), Baba (f:2), Lamba (f:1), Köpek (f:1), Düz bir yol (f:1), Grup (f:1), Gül bahçesi (f:1), Dumansız hava sahası (f:1), Masal (f:1), Güneş (f:1), Nefes (f:1), Bahar mevsimi (f:1), Devlet (f:1), Çocuk (f:1), Cennet (f:1), Lezzetli yemek (f:1)	18	5.43
Modernleşme	Yağmur (f:3), Koşmak (f:1), Zaman (f:1), Mutluluk (f:1), Bardak (f:1), Uyum (f:1), Kartopu (f:1), Işık (f:1), Güneş (f:1), Açılım (f:1)	12	3.62
Toplam		331	100

Tablo 2 incelendiğinde, geliştirilen metaforların çoğunlukla eşitlik (f:58, %17.52) temasına yönelik olduğu, bu temayı “kişisel çıkarlar” (f:51, %15.40), “bağımsızlık” (f:46, %13.89), “çaba” (f:39, %11.78) ve “hayal” (f:36, %10.87) temalarının izlediği görülmektedir. Aşağıda, öğretmen adayları tarafından geliştirilen metaforlar gerekçeleriyle birlikte, araştırma sonucunda ortaya çıkan temalar altında ayrı ayrı açıklanmıştır.

Tema 1: Eşitlik (f:58)

Eşitlik teması altında yer alan metaforlar içerisinde öne çıkan metafor terazi olmuş, öğretmen adayları gerekçelerini eşitliği, dengeyi, adaleti vb. temsil etmesi olarak açıklamışlardır. Aynı gerekçeyle geliştirilen diğer metaforlar ise aile, anne, el, yaş pasta, su, ikizler, otlaktır. Örneğin aile metaforu “ailede herkes birbirine saygı duyduğu için” ve “eşitlik ve adalete dayandığı için” gibi açıklamalarla gerekçelendirilirken; anne kavramının “çocukları arasında ayırım yapmayı eşit davrandığı için”, yaş pasta kavramı “herkese eşit bir şekilde dilimlendiği için”, el kavramının “bir elin parmakları eşit olduğu için”, ikizler kavramının “her açıdan eşit oldukları için”, su kavramının “herkese eşit şekilde ulaştığı için”, yağmur kavramının “toprağa eşit karıştığı için”, güneş kavramının “herkesi eşit şekilde ısıttığı için” gibi gerekçelerle metafor olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Bu tema altında geliştirilen kuş, Mevlana, kesir, öğretmen, baba, elektrik, bezelye, toprak, kainat vb. metaforları da aynı şekilde eşitlikle ilgili açıklamalar yaparak gerekçelendiren öğretmen adaylarında ikisi yaptıkları açıklamaları şu şekilde ifade etmişlerdir:

Demokrasi terazi gibidir. Terazinin iki tarafı da eşit durduğu için demokrasi de böyledir. Gerçek anlamda bir demokrasi olduğu zaman herkes tam anlamıyla eşit olur” (ÖA₁₈₄, Kız, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği)

Ağaç dalındaki tüm meyvelere eşit şekilde su ve toprağın minerallerini iletmeye çalışır” (ÖA₂₃₉, Kız, Almanca Öğretmenliği)

Tema 2: Kişisel Çıkarlar (f:51)

Bu tema altında yer alan metaforlarda demokrasinin daha çok kişisel çıkarlara hizmet eden, gücü elinde bulunduranların kendi istekleri doğrultusunda şekillendirdikleri bir yönetim biçimi olarak algılandığı görülmüştür. En sık kullanılan bukalemun metaforu, öğretmen adayları tarafından duruma göre değiştiği ve kişisel çıkarlara göre hareket ettiği için demokrasiye benzetilmiştir. Lastik, yalan, sakız, gemi, paranın iki yüzü, hikaye, sürü, borazan, ateş, papatya, el, göz boyama, top, modern kölelik, yarışma, afyon, tez savunması, timsah, gökyüzü, direksiyon, çevre, koro, silah, yaş pasta, dil, sopa, kargaşa-kaos, kedi, köy, arkadaşlık, yılan, tencere ve çürük elma metaforlarının ise “ne yöne çeksek o yöne gittiği için”, “kim güçlüyse onun yanında yer aldığı için”, “kim ağzına alırsa ona göre şekillendiği için”, “kişiye özel olduğu için”, “çıkar amaçlı kullanıldığı için”, “kim başa geçerse o öttürdüğü için” şeklinde benzer gerekçelerle açıklandığı saptanmıştır. Aşağıda öğretmen adaylarının yaptıkları açıklamalardan bir örnek yer almaktadır:

Demokrasi bukalemun gibidir. Liderlerin çıkarları, istekleri, hatta akrabalık ve yakınlık durumuna göre bile değişiklik gösterir. Sözde demokrasi diyorum ben buna. Sözlük anlamıyla uzaktan yakından alakası kalmamış (ÖA₁₉₉, Erkek, Resim Öğretmenliği).

Tema 3: Bağımsızlık (f:46)

Bu tema altında genellikle kuş, güvercin, arı, balık ve aslan gibi hayvan metaforları yer almaktadır. Öğretmen adaylarının bu metaforlara yönelik ortak gerekçesi ise bu hayvanların “ne zaman nereye gideceklerine kendilerinin karar vermeleri” ve “özgürce hareket edebilmeleri” olmuştur. Öğretmen adaylarının bu tema altında kullandığı diğer metaforların da benzer gerekçelerle açıklandığı görülmektedir. Örneğin “hayat” herkes kendi yaşam tarzına kendisi karar verdiği için, “televizyon izlemek” izlenecek kanala kendimiz karar verdiğimiz için, “oyuncak tren” vagonları, renklerine göre istediğimiz gibi dizdiğimiz için, “tuval” renk seçimi bize bağlı olduğu için ve “alışveriş merkezi” istediğimiz ürünü seçebildiğimiz için şeklinde açıklamalarla gerekçelendirilmiştir. Aşağıda bir öğretmen adayının açıklamalarından örnek yer almaktadır:

Demokrasi balık gibidir. Çünkü balıklar, özgürce, etrafındakilere zarar vermeden istediğini yapabiliyor, istediği yöne gidebiliyor. Bizler de demokratik bir ortamda başkalarının hak ve özgürlüklerini kısıtlamadan istediğimizi yapabilmeliyiz, düşüncelerimizi rahat bir şekilde dile getirebilmeliyiz (ÖA₂₃₄, Kız, Almanca Öğretmenliği).

Tema 4: Çaba (f:39)

Çaba teması altında toplanan 30 metafor arasında en sık kullanılan ağaç/fidan, çocuk, çiçek, doğa ve bitki metaforları olmuş, bunlar ne kadar iyi bakılır, iyi yetiştirilirse elde edilecek ürünlerin de o kadar iyi olacağı ve istenen amaçlara ulaşılabilmesi için çabalamayı gerektiriyor olmaları yönüyle demokrasiye benzetilmişlerdir. Bunun dışında “uçurtma” bir kere elimizden kaçırırsak rüzgara kapılıp gittiği için, “ateş/ateşten gömlek/bıçak” doğru kullanılırsa yararlı, yanlış kullanılırsa zararlı olduğu için, “lüks araba” sahip olması çok çaba gerektirdiği için, “kimyasal karışım” ancak bütün maddelerden eşit bir şekilde hazırlandığında faydalı olduğu için, “tanrı” ancak inanırsak var olduğu için, “cambaz” bütün elemanların gerekenleri yerine getirmesini gerektirdiği için, “turuncu renk/renk” renklerin iyi dengelenmesini gerektirdiği için, “dart oyunu” hedefi tutturmak çaba gerektirdiği için, “gül ve diken” dikenler olsa da mücadele gerektirdiği için, “balık” yakalaması da elinde tutması da zor olduğu için, “cam” hassas ve şeffaf olduğu için, “akrabalık” değerini ancak kaybedince anladığımız için, “at” ancak doğru bindiğimizde istediğimiz yöne gittiği için vb. gerekçelerle kullanılmışlardır. Aşağıda bir öğretmen adayının açıklamalarından örnek verilmiştir:

Demokrasi fidan gibidir. Fidanı ne kadar iyi sularsanız fidan o kadar iyi büyür ve verimli olur. Ama bunun tam tersi fidanı sulamaz ve bakımını yapmazsanız çürür gider, demokrasi de yok olur (ÖA₁₀₁, Kız, Resim Öğretmenliği)

Tema 5: Hayal (f:36)

Bu tema altında toplanan 23 metafora sunulan gerekçelerde dikkat çeken nokta, demokrasinin toplumsal hayata yansımalarıyla ilgili problemler yaşandığının düşünülmesidir. Öğretmen adayları açıklamalarında demokrasiyi adı olup kendisi olmadığı için “hayal-rüya”, lafı çok edilip gerçekleştirilmediği için “boş laf”, yalnızca sözde var olduğu için “Anka kuşu”, içini kimse dolduramadığı için “boş havuz”, dibi görünmediği için “dipsiz kuyu”, kimine göre hayal, kimine göre gerçek olduğu için “belirsizlik”, hayatın yarısında olup diğer yarısında olmadığı için “güneş”, söylenenler yerine getirilmediği için “siyaset”, varlığını bilmemize rağmen göremediğimiz için “hayalet-ruh”, “hiçlik”, “gurbetteki aile” ve “tek diş kalmış canavar”, işe yaramadığı için “işlemeyen fabrika”, gövdesi olup yaprakları olmadığı için “ağaç”, sesi olup kendisi olmadığı için “davul” ve bir tarafta toplum bir tarafta bireyin çıkarları olduğu için “iki başlı canavar” kavramlarına benzettiklerini belirtmişlerdir.

Tema 6: Toplumsal Temel (f:31)

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından 31’i toplumsal temel teması altında toplanan 16 metafor [su (f:7), hava (f:4), yaşam (f:3), kardeşlik (f:3), güneş (f:3), masal (f:1), oksijen (f:1), nefes (f:1), can damarı (f:1), aile (f:1), ekmek (f:1), huzur (f:1), mahkeme (f:1), doyum (f:1), vicdan (f:1), İmece (f:1)] üretmişlerdir.

Öğretmen adaylarının bu tema altında geliştirdikleri metaforlara gerekçe olarak yaptıkları “onsuz hayat olmayacağı için”, “temel ihtiyacımız olduğu için”, “o olmazsa yaşamın anlamı olmayacağı için”, “yaşamın temeli olduğu için” gibi açıklamalar, demokrasinin genellikle toplumsal yaşamın devamı için olmazsa olmaz bir unsur olduğunu vurgular niteliktedir. Aşağıda bu tema altında metafor geliştiren öğretmen adaylarının açıklamalarından bir alıntı sunulmuştur:

Demokrasi su gibidir. Çünkü nasıl ki temel gereksinimlerimiz olmadan hava, su, yiyecek vb. gibi unsurlar olmadan yaşayamıyorsak demokrasi olmadan da yaşanmaz. Demokrasi bizim en temel ihtiyaçlarımız arasındadır. Eğer o olmazsa hücreye kapatılmış bir mahkûm gibi hareketlerimiz kısıtlanır, belli bir süreçten sonra konuşamaz, düşünemez, algılayamayız. İnsan düşünen bir hayvansa eğer, düşünme hakkımız elimizden alındığında aciz bir hayvandan farkımız kalmaz, insanlık kavramından uzaklaşırız (ÖA73, Kız, Fransızca Öğretmenliği)

Tema 7: Çok Sesslilik (f:21)

Çokseslilik teması altında toplanan 15 metafor da daha çok demokrasinin farklılıkları, farklı fikirleri ve çok sessliliği barındırması vurgulanmıştır. Örneğin öğretmen adaylarından bazıları, “salata” metaforunu farklı ve uyumlu malzemelerden oluştuğu için, “koro” metaforunu çoğunluğun sesi gibi olduğu için, “okyanus” metaforunu binlerce canlıyı barındırdığı için, “cennet kuşu” metaforunu çok farklı renkleri barındırdığı için, “alkış sesi” metaforunu yükseldikçe çoğunluğun fikrine hitap ettiği için, “renk paleti” metaforunu çok farklı renk olduğu için, “sınıf” metaforunu farklı insanları ve fikirleri barındırdığı için, “çiçek demeti” metaforunu da her çeşit çiçeği, fikri barındırdığı için demokrasiye benzettiklerini açıklamışlardır. Aşağıda bir öğretmen adayından yapılan alıntıya yer verilmiştir.

Demokrasi renk paleti gibidir. Çünkü birçok farklı renk olduğu gibi birçok farklı fikir de vardır ve ancak demokrasi sayesinde bunlar uyumlu bir şekilde özgürce bir arada bulunabilir (ÖA51, Kız, Türkçe Öğretmenliği).

Tema 8: Sistem (f:19)

Sistem teması altında Atatürk, atom, bozuk makine, çocuk, tasmayla çekilen köpek, krallık, saat, anlaşma, kalp, kalıp, ahtapot, yaş tahta, evlilik, sağlık, vahşi doğa, eğitim ve okul şeklinde toplam 17 metafor yer almaktadır. Öğretmen adayları bu metaforların gerekçelerine yönelik açıklamalarında toplumun temeli/merkezi olduğu için “Atatürk”, “atom”, “çocuk”, “kalp”, “sağlık”, “eğitim” ve “okul” metaforlarını; birbirini karşılıklı bir şekilde yakından etkileyen öğeler bütünü olduğu için “bozuk makine”, “saat”, “anlaşma”, “evlilik” metaforlarını; kuralları olduğu ve bu kurallara mutlaka uyulması gerektiği için “ahtapot” metaforunu ve sistem bize bu kuralları benimsettiği için de “tasmayla çekilen köpek”, “krallık”, “kalıp”, “yaş tahta” ve “vahşi doğa” metaforlarını kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tema 9: Toplum Düzeni (f:18)

Bu tema altında ayna, baba, lamba, köpek, düz bir yol, grup, gül bahçesi, dumansız hava sahası, masal, güneş, nefes, bahar mevsimi, devlet, çocuk, cennet ve lezzetli yemek olmak üzere 16 metafor yer almıştır. Öğretmen adayları, toplumun görüntüsünü yansıttığı için “ayna”; etrafı aydınlatıp yol gösterdiği için “baba” ve “lamba”; engelleri kaldırdığı için “düz bir yol”; düzenli ve kurallı olduğu için “grup” ve “güneş”; bulunduğu yerde insanlar mutlu ve huzurlu olduğu için “gül bahçesi”, “dumansız hava sahası”, “masal”, “nefes”, “bahar mevsimi”, “cennet” ve “lezzetli yemek”; doğru eğitildiğinde sadık bir dost olduğu için “köpek”; toplumun ve demokrasinin temeli olduğu için “devlet” ve kurallara uymazsa kendine zarar verebileceği için “çocuk” metaforlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tema 10: Modernleşme (f:12)

Verilerin analizi sonucunda oluşturulan son tema modernleşme olarak adlandırılmıştır. On iki öğretmen adayının yağmur, koşmak, zaman, mutluluk, bardak, uyum, kartopu, ışık, güneş ve açılım olmak üzere geliştirdikleri 10 metafora yönelik gerekçelerinde ise daha çok “bizi sürekli daha ileriye götürdüğü için”, “durmadan ilerlediği için”, “bizi karanlıktan kurtardığı için”, “bizleri aydınlatıp kendimizin farkına vardıracağı için” gibi açıklamalar yaptıkları görülmüştür. Örneğin bir sınıf öğretmeni

adayı kartopu metaforunun gerekçesini “Çünkü kartopu yuvarlandıkça büyür. Demokrasi ve demokratik tutumlar arttıkça da kişisel ve toplumsal özgürlükler genişler (ÖA₁₆₇, Erkek, Sınıf Öğretmenliği) şeklinde açıklamaktadır.

Öğretmen Adaylarının Demokrasiye Yönelik Algılarını Etkileyen Faktörler

Bu soruya cevap veren 335 öğretmen adayının demokrasi hakkındaki düşüncelerinin oluşmasında etkili olan faktörlere ait aritmetik ortalama ve standart sapma dağılımları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Öğretmen Adaylarının Demokrasi Hakkındaki Düşüncelerini Etkileyen Faktörler

Faktörler	\bar{X}	SS
Aile ortamı ve ilişkiler	3.93	1.10
Basın-yayın organlarındaki (gazete, televizyon, radyo, vb.) haberler	3.74	1.21
Arkadaş çevresi	3.52	1.17
Öğretim elemanlarının tutum ve davranışları	3.36	1.35
Boş zamanlarınızda okuduğunuz kitaplar	3.34	1.28
Bölümünüzde ve üniversitede düzenlenen bilimsel etkinlikler (kongre, konferans, panel, vb.)	3.26	1.19
Üniversitedeki yöneticilerin (rektör, dekan, bölüm başkanı vb) tutum ve davranışları	3.16	1.51
Sınıf içi faaliyetler (yöntem, teknik ve etkinlikler)	3.15	1.26
Kampustaki sosyal faaliyetler (kültürel, sportif, sanatsal ve siyasal faaliyetler)	3.01	1.32
Ders kapsamında okutulan kitaplar	2.99	1.31
Televizyon dizileri, sinema filmleri vb.	2.95	1.36
Bölümünüzde ya da kampus içerisindeki afiş, broşür, fotoğraf, duvar yazıları vb.	2.62	1.26

Tablo 3’te görüldüğü gibi öğretmen adaylarının demokrasiye ilişkin algılarını en çok etkileyen ilk üç faktör aile ortamı ve ilişkiler ($\bar{X}=3.93$), basın-yayın organlarındaki (gazete, televizyon, radyo, vb.) haberler ($\bar{X}=3.74$) ve arkadaş çevresi ($\bar{X}=3.52$); etkisi en düşük olan üç faktör ise, ders kapsamında okutulan kitaplar ($\bar{X}=2.99$), televizyon dizileri/sinema filmleri vb. ($\bar{X}=2.95$) ve bölümlerinde ya da kampus içerisindeki afiş, broşür, fotoğraf, duvar yazılarıdır ($\bar{X}=2.62$).

Tartışma ve Sonuç

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu (%73.3), üniversitede aldıkları derslerde demokrasiyle ilgili hiçbir etkinlik yapılmadığını belirtirken, etkinlik yapıldığını belirten öğretmen adayları da daha çok demokrasi hakkında bilgi aktarıldığını ifade etmişlerdir. İlgili alan yazın incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşan araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Örneğin Kınca’ın (2000) araştırmasında ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri demokratik değerleri kazandırma yönünden okullarında eksiklikler olduğunu belirtirken, Genç’in (2006) çalışmasında da ilköğretim öğretmenleri, belirli gün ve haftalarda demokrasiyle ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaya, demokrasi eğitimiyle ilgili seminer ve toplantılara katılmaya ve okulda bu yönde etkinlikler düzenlemeye hiçbir zaman yer vermediklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgulara dayanarak, üniversite düzeyinde de demokrasi eğitimi açısından benzer durumların yaşandığı ve demokrasi eğitiminden değer, tutum ve beceri kazandırmaktan çok bilgi aktarımının anlaşıldığı söylenebilir. Print’e (2007) göre okulların formal programıyla katılımı olumlu yönde etkileyen siyasal bilgi kazandırması gereklidir. Ancak yaşama geçirilemeyen, çoğu zaman kısa sürede unutulup giden kuru bilgiler, ne bireyin ne de toplumun yaşamını geliştirmede yeterli değildir.

Bu nedenle öğrenci konseyi ve seçimleri, politik/sportif/sosyal kulüpler, yardım kampanyaları gibi öğrencilere gerçek katılım olanakları yaratan çeşitli etkinliklerin formal program aracılığıyla verilen bilgileri destekleyecek şekilde işe koşulması gerekmektedir. Katılımcıların %34.3'ü öğrenci temsilcisi seçimleri hakkında hiç bir bilgisi olmadığını, %19.3'ü de bu seçimlere ne seçmen ne de aday olarak katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, araştırmanın gerçekleştirildiği eğitim fakültesinde ne açık ne de örtük programın, demokratik bilgi, beceri ve değerleri gerçek anlamda kazandırmak üzere işe koşulmadığının bir göstergesi olarak ele alınabilir. Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun öğrenci temsilcisi seçimlerinin demokrasiyle ilgili görüşlerini hiçbir şekilde etkilemediğini belirtmiş olmaları da bu yargıyı destekler niteliktedir.

Araştırma sonucunda demokrasiyle ilgili geliştirilen metaforların çoğunlukla eşitlik, bağımsızlık ve çökseslilik temaları altında toplandığı görülmüştür. Bu değerler demokrasinin olmazsa olmazları olup (Akşin, 2003), demokratik değerler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Kıncal ve Işık, 2003). Sadık ve Sarı (2011) tarafından sınıf öğretmeni adaylarıyla gerçekleştirilen çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmış, öğretmen adaylarının demokrasiyi genellikle eşitlik ve özgürlük kavramlarıyla açıkladığı belirlenmiştir. Bu sonuca dayalı olarak öğretmen adaylarının demokrasinin bu temel değerlerinin bilincinde olduğu söylenebilir. En genel anlamda insanların eşit olduğu ve temel hak ve özgürlüklerin korunduğu bir yönetim sistemi olarak tanımlanan demokrasi (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004) geçmişten günümüze çoğunlukla özgürlükle özdeşleştirilmiştir (Çeçen, 1995: 59). Cılga (2001) da eşitlik, özgürlük ve adaletin demokrasinin temel göstergeleri olduğunu belirtmektedir. Ancak demokrasi kendine ve insan onuruna saygı, arkadaşlık, yardımseverlik, işbirliği, gizlilik, dürüstlük, sorumluluk, adalet, hoşgörü, çatışmalara barışçıl çözümler arama, vb. daha birçok temel değeri içermektedir (Kinnier, Kernes ve Dautheribes, 2000; Kıncal ve Işık, 2003). Katılımcıların metaforlarında eşitlik ve özgürlük haricindeki diğer değerlerin çoğuna hiç değinmemiş olmaları, demokrasinin kendilerine göre baskın algıladıkları özelliğini vurgulama isteği olarak yorumlanabilir. Ancak bu durum öğretmen adaylarının demokrasinin diğer değerlerini yeterince özümsemediklerinin de bir göstergesi olabilir. Doğanay'a (2010) göre demokrasi, demokratik değerlere inanan ve demokratik bir toplumun anlamı hakkında bilgi sahibi olan bireyler gerektirir. Öğretmen adaylarının demokrasiyi toplumsal yaşamın temeli ve huzurun devamlılığı için olmazsa olmazı olarak ifade etmeleri demokrasiye gereken önemi verdiklerine ve iyi bir yönetim sistemi olduğuna inandıklarına işaret etmektedir. Modernleşme teması altında toplanan yağmur, koşmak, zaman, mutluluk, ışık, güneş gibi metaforlarla, onu geleceğe yön veren, rehberlik eden bir yönetim biçimi olarak algılayarak, korunması ve uğrunda emek harcanması gerektiğini vurgulamaları da demokrasiye olan inançlarının diğer bir kanıtı olarak ele alınabilir. Apple ve Beane'ye (2007: 14) göre demokratik eğitimciler, demokrasinin kesin bir şekilde tanımlanmış ve erişilmeyi bekleyen bir "ideal durum" sunmadığının farkındadır ve daha demokratik bir yaşam, onların bir fark yaratmak için gösterdikleri sürekli çabalarla kurulmaktadır. Bu bağlamda, araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, meslek yaşamlarında da demokrasiye olan bu inançlarını güçlendirerek sürdürebileceklerini, okullarında öğrencileri için gerçek anlamda demokratik ortamlar yaratabilmek için çabalayacaklarını düşünmek ümit vericidir.

Bulgular, 51 öğretmen adayının demokrasinin daha çok kişisel çıkarlara hizmet eden, gücü elinde bulunduranların kendi istekleri doğrultusunda şekillendirdikleri bir yönetim biçimi olduğunu düşündüklerini; 36 öğretmen adayının da hayal, rüya, boş laf, vb. gibi metaforlarla demokrasinin imkânsızlığına işaret ettiklerini göstermiştir. Bu bulgular, öğretmen adaylarının toplumdaki demokrasi anlayışına eleştirel bir şekilde yaklaştıklarına ve demokrasiyle uyuşmayan durumların farkında olduklarına işaret etmektedir. Yanıklar ve Elyıldırım'ın (2004) da belirttiği gibi toplumda demokrasi anlayışının gelişmesi ve korunması için gerekli koşul ve yaşantıların bireyler tarafından fark edilmesi oldukça önemlidir. Bununla birlikte böyle bir farkındalık, ancak beraberinde bireysel sorumlulukların ve bireysel eylemin de öneminin farkında olmayı getirdiğinde demokrasinin toplumun genelinde yaşanmasına anlamlı bir katkı sağlayabilir. Geliştirdikleri metaforlarla genel olarak demokrasinin önemine inandıklarını ortaya koyan 331 öğretmen adayından sadece 39'unun (%11.78), demokrasinin

uğrunda emek harcanması ve tesadüflere bırakılmaması gerektiği yönünde metaforlar geliştirmiş olmaları, demokratik yurttaşlar olma yönünde “bireysel sorumluluk” duygularının daha çok geliştirilmesine gereksinim olduğunu akla getirmektedir. Benzer sonuçlar Wilkins’in (1999, 2001, 2003) araştırmalarında da elde edilmiş, öğretmen adayları, demokratik vatandaşlığa yönelik olumlu tutum içerisinde olmakla birlikte, meslek yaşamlarında bu rollerini tam olarak nasıl yerine getirmeleri gerektiği konusunda eksikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Gürşimşek ve Göregenli’nin (2004) araştırmasında da öğretmen adayları ve öğretmenlerin, eğitim sisteminin yeterince demokratik olmadığını düşünmekle birlikte, sistemin demokratikleştirilmesi sürecinde kendilerinin herhangi bir katkısının olabileceğine yönelik inançlarının zayıf olduğu belirlenmiştir.

Öte yandan, bu bulguları sadece öğretmen adaylarına yüklemek de adil bir yargı olmayacaktır. Bir öğretmen adayının “*Demokrasi denince herkesin bir fikri var, çok şey söylenir ama ortaya bir eser konulduğu görülmez. Bir nevi havada kalıyor söylenenler*” (ÖA₄₅, Kız, Türkçe Öğretmenliği) şeklindeki sözleriyle belirttiği gibi, bireyler demokratik bilgi, beceri ve değerlerle ne kadar donatılmış olurlarsa olsunlar, bunların sosyal yaşamın tüm alanlarında yaşandığı bütün bir toplum kültürü oluşturulamadığı sürece havada kalacaktır. Demokrasiyi gerçek anlamda var etmenin ve bunu sürdürmenin sürekli bir mücadeleyi gerektirdiğini vurgulayan Apple ve Beane’nin (2007: 11) de belirttiği gibi, “içinde bulunduğumuz zamanlar, demokrasiyi korumak için devletin taşıdığı sorumluluklarla, çıkar gruplarının kendi görüşlerini yaymalarına yönelik demokratik hakları arasındaki gerilimin birçok örneğini ortaya koymaktadır”. Tıpkı bir öğretmen adayının şu sözleriyle çarpıcı bir şekilde örneklediği gibi: “*Demokrasi paranın iki yüzü gibidir. Çünkü, bu ülkede demokrasi anlayışı kitlelere yönelik olmaktan çıkmış, kişiye özel olmuştur. Yetkileri elinde bulunduran insanların demokrasi adı altında yapmış oldukları haksızlıklar ve eşitsizlikler ortadadır.*” (ÖA₁₃₁, Erkek, Beden Eğitimi Öğretmenliği). Ancak yine Apple ve Beane’nin (2007: 25) vurguladığı gibi demokrasi, orada bir yerlerde ulaşılmayı bekleyen bir şey değil; aksine, insan onuruna saygıyı, eşitliği, adaleti ve eleştirel eylemleri güçlendirmek için yollar yaratırken yaptığımız çalışmanın bizzat kendisinde bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının, demokrasiyi sadece ilerde karşlarına çıkacak öğrencilere öğretmekten değil, onu bireysel ve toplumsal yaşamın her alanının kurgulanmasında temele almak, yaşamak ve yaşatmaktan da sorumlu birer yurttaş olarak yetiştirilmeleri önemlidir.

Siyasal toplumsallaşma konusunda yapılan araştırmalarda, gençlerin siyaset ve demokrasiyi öğrenmelerinde en önemli faktörlerin aile, medya ve okul olduğu; arkadaş çevresi, akrabalar, kilise gibi diğer faktörlerin etkisinin nispeten zayıf olduğu ortaya konulmuştur (Print, 2007). Bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarının aile ve medyanın demokrasiyle ilgili görüşlerini en çok etkileyen faktörler olarak belirtmeleri, alanyazındaki bu bulgularla örtüşmektedir. Davies, Gregory ve Riley (1999: 63) de iyi vatandaş hakkındaki algıların en çok aileden etkilendiğini ortaya koymuştur. Ancak öğretmen adaylarının demokrasiyle ilgili görüşlerini en az etkileyen iki faktörün okulun formal programına işaret eden “dersler kapsamında okutulan kitaplar” ile okulun örtük programına işaret eden “kampus içerisindeki afiş, broşür, fotoğraf, duvar yazıları” olması, eğitim fakültelerinde ne açık ne de örtük programların öğretmen adaylarının demokrasiyi öğrenmesi ve yaşaması yönünde etkili bir şekilde işe koşulmadığının birer göstergesidir. Oysa okul, demokraside gençlerin demokrasi ve katılım hakkında bilgi edinmeleri için en güçlü ve en çok savunulan kurumdur (Print, 2007). Çuhadar (2006: 50) da okulların siyasal toplumsallaşmanın gerçekleştiği kurumlar sıralamasında aileden sonra ikinci öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

Bütün bu sonuçlar doğrultusunda, eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının demokrasi anlayışlarının geliştirilmesine ve demokrasi bilincinin yerleştirilmesine yönelik gerek açık, gerek örtük programlar çerçevesinde bir takım önlemler alınması gerektiği söylenebilir. Bu kapsamda, açık programda yer alan derslerin demokrasinin öğretilip yaşatıldığı bir takım etkinliklerle zenginleştirilmesi (örneğin demokrasiyle ilgili tartışmalar, paneller, bilgilendirme çalışmaları vb.); öğrencilerin gerçek anlamda öznesi olacakları ve aktif öğrenme yöntem ve tekniklerinin benimsendiği eğitim ortamlarının düzenlenmesi önerilebilir. Öte yandan gerek bölüm ve fakültedeki gerekse kampus genelindeki örtük programın da demokrasinin yaşam biçimi olarak benimsendiği bir kültüre kavuşturulması için, öğrenci

temsilcisi seçim süreçlerinden boş zaman değerlendirme etkinliklerine kadar, öğrencilerin öğretim elemanlarıyla iletişim biçimlerinden her düzeydeki kararların verilmesi sürecine katılmalarına kadar tüm üniversite yaşamının demokratikleştirilmesi yönünde önlemler alınması da gerekmektedir. Bunun yanı sıra, demokrasiyle ilgili farkındalığı/duyarlılığı arttırmak amacıyla demokrasinin temel ilkelerine yönelik öne çıkan metaforlar (terazi, kuş, çiçek demeti, alkış sesi, vb.) çeşitli afişlerde ana tema olarak vurgulanıp, kampüs genelinde kullanılabilir.

Bu araştırmada öğretmen adaylarından tek bir metafor üretmeleri istenmiş; elde edilen metaforlar bütüncül bir anlayışla incelenerek, kişisel değişkenler açısından karşılaştırma yapılmamıştır. Bu doğrultuda gelecekte yapılacak çalışmalarda katılımcıların birden fazla metafor geliştirebileceği veri toplama araçları kullanılması, verilerin cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi gibi değişkenlere göre de test edilmesi önerilebilir. Ayrıca, öğretmen adaylarının demokrasiye yönelik algıları, küçük gruplarla çalışılarak ve özellikle görüşmeler aracılığıyla daha derinlemesine incelenebilir.

Özetle bu araştırmada öğretmen adaylarının demokrasiye yönelik geliştirdikleri metaforlarda demokrasinin daha çok eşitlik, bağımsızlık, toplumsal temel ve çokseslilik özelliklerini vurguladıkları, aldıkları derslerde demokrasiyle ilgili yeterli etkinlik yapılmadığını düşündükleri saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre aile, basın-yayın organlarındaki haberler ve arkadaş çevresi öğretmen adaylarının demokrasiye ilişkin algılarını en çok etkileyen faktörlerdir. Elde edilen bu sonuçlar, ilgili alan yazın doğrultusunda yukarıda ele alınmış, uygulamaya ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Kaynakça

- Akbaşlı, S., Yanpar-Yelken, T. ve Sünbül, Ö. (2010). Öğretmen adayı demokratik eğilim ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 94-108.
- Akın, U. ve Özdemir, M. (2009). Öğretmen adaylarının demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Eğitim Bilimleri Fakültesi örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 183-198.
- Akşin, S. (2003). Atatürk döneminde demokrasi. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11), 16-22.
- Apple, M. W., & Beane, J. A. (2007). The case for democratic schools. In M.W. Apple, & J. A. Beane (Ed.), *Democratic schools* (pp. 1-29). Portsmouth, NH: Heinemann.
- Cılga, İ. (2001). Demokrasi insan hakları kültürü ve çocuk hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151. 16.02.2011 tarihinde <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/cilga.htm> adresinden alınmıştır.
- Çankaya, D. ve Seçkin, O. (2004). Demokratik değerlerin benimsenmesi açısından öğretmen ve öğretmen adaylarının görüş ve tutumları. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (ss.461-466).
- Çuhadar, A. (2006). *Üniversite öğretim elemanı ve öğrencilerinin demokrasi anlayışlarının siyasal toplumsallaşma bağlamında cinsiyet, bilim alanı, akademik aşama ve siyasal katılımçılık değişkenleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çeçen, A. (1995). *İnsan hakları*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Dahl, R. A. (2001). *Demokrasi üstüne* (Çev. B. Kadioğlu). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Davies, I., Gregory, I., & Riley, S. C. (1999). *Good citizenship and educational provision*. London: Falmer Press
- Demoulin, D. F., & Kolstad, R. (2000). Assessing the gains of behavioral dynamics essential for success in a democracy for teacher education students. *College Student Journal*, 34(3), 417-422.
- Doğanay, A. (2010). What does democracy mean to 14-year-old Turkish children? A comparison with results of the 1999 IEA civic education study. *Research Papers in Education*, 25(1), 51-71.

- Genç, S. Z. (2006). Demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 43-54.
- Gürşimşek, I. ve Göregenli, M. (2004). Öğretmen adayları ve öğretmenlerde demokratik tutumlar, değerler ve demokrasiye ilişkin inançlar. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (ss.77-85).
- Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: Demokratik bir eğitim programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 29-42.
- Kılıç, D. (2010). Changes in democratic attitudes of trainee teachers over time. *Social Behavior and Personality*, 38(9), 1211-1218.
- Kıncal, R. Y. (2000). İlköğretim öğretmenlerinin davranışlarının demokratiklik düzeyi. II. *Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (ss.426-431).
- Kıncal, R. Y. ve Işık, H. (2003). Demokratik eğitim ve demokratik değerler. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11), 54-58.
- Kinnier, R., Kernes, J. L., & Dautheribes, T. M. (2000). A short list of universal moral values. *Counseling and Values*, 45(1), 4-17.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar, hayat, anlam ve dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Miles, M. B., & Huberman, A. B. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Neuberger, B. (2007). Education for democracy in Israel: Structural impediments and basic dilemmas. *International Journal of Educational Development*, 27, 292-305.
- Oğuz, A. (2004). Demokratik değerlerin kazandırılmasında etkin öğretim yöntemleri. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (ss.109-116).
- Okutan, M. (2010). Türk Eğitim Sistemi'nde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 16.02.2011 tarihinde <http://www.insanbilimleri.com> adresinden alınmıştır.
- Osler, A., & Starkey, H. (2006). Education for democratic citizenship: A review of research, policy and practice. *Research Papers in Education*, 21 (4), 433-466.
- Sadık, F. ve Sarı, M. (2011). Öğretmen adayları ve demokrasi: Sınıf öğretmeni adaylarının demokrasi algılarının metaforlar yoluyla değerlendirilmesi. 10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda sözlü olarak sunulmuştur. Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi.
- Saracaloğlu, A. S., Evin, İ. ve Varol, S. R. (2004). İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2), 356-364.
- Parsons, S. C., Brown, P. U., & Worley, V. (2004). A metaphor analysis of preservice teachers' reflective writings about diversity. *Curriculum and Teaching Dialogue*, 6 (1), 49 - 58.
- Print, M. (2007). Citizenship education and youth participation in democracy. *British Journal of Educational Studies*, 55(3), 325-345
- Print, M., Ornstrom, S., & Nielsen, H. S. (2002). Education for democratic processes in schools and classrooms. *European Journal of Education*, 37(2), 193-210.
- Savaş, A. (2003). Matematik eğitimi ile demokrasi arasındaki ilişki üzerine bir çalışma. *Eğitim Araştırmaları*, 3(11), 59-63.
- Schimmel, D. M. (2003). Collaborative rule-making and citizenship education: An antidote to the undemocratic hidden curriculum. *American Secondary Education*, 31(3), 16-35.

- Schmitt, R. (2005). Systematic metaphor analysis as a method of qualitative research. *The Qualitative Report*, 10(2), 358-394.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Metafor*. 15 Ocak 2011 tarihinde <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden alınmıştır.
- Wilkins, C. (1999). Making good citizens: The social and political attitudes of PGCE students. *Oxford Review of Education*, 25 (1-2), 217-230.
- Wilkins, C. (2001). Student teachers and attitudes towards race: The role of citizenship education in addressing racism through the curriculum. *Westminster Studies in Education*, 24 (1), 7-21.
- Wilkins, C. (2003). Teachers and young citizens: Teachers talk about their role as social educators. *Westminster Studies in Education*, 26(1), 63-75.
- Yazıcı, K. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 165-178.
- Yanıklar, C. ve Elyıldırım, Ü. Y. (2004). Demokrasi eğitimi ve pratik uygulamalar. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 44, 27-29.
- Yıldırım, A., Akbaşlı, S. ve Şahin, M. (2010, 1 Ocak). Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik inanç düzeylerinin belirlenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(1), 40-48. 19.08.2011 tarihinde <http://www.newwsa.com> adresinden alınmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, A. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

Democracy Perceptions of Teacher Candidates (Çukurova University Sample)

Democracy is accepted as the regime that is the most appropriate to human dignity, and the basic goal of education, in respect of democracy, is to raise effective citizens who adopt the knowledge, skills and values of democracy. An effective citizen is a person who is aware of his political role and responsibilities, thinks of the consequences of his or her actions and spends effort in order to contribute to the development of the public. Democratic culture starts in the family in the early ages. However, later, it is shaped in school, workplace and other social organizations and becomes a way of life. When the mutual relationship between education and democracy is considered, it is obvious that schools play a quite important role in creating a democratic living culture, largely in public. For the schools to be able to fulfill these basic responsibilities democracy education must not be limited with lesson subjects but it must be performed by cherishing a democratic school culture. In this process, teachers' behaviors and values and especially their perception of democracy is one of the most important facts in children's achieving democratic knowledge, skills and values.

For this reason, regardless of the branch and the type and stage of education that the teacher candidate will be assigned, for creating democratic culture in schools it is crucial that, during their pre-service education, they are raised as individuals who have democratic values. It is considered that every research that will enable teacher candidates to achieve democratic knowledge, skills and values and internalize them and adopt them as a way of living will contribute to developing teacher raising programs and implementation process. Starting from this point, the basic goal of this study is to investigate teacher candidates' perception of the concept democracy and the factors affecting this perception by means of metaphors.

Participants of the study consist of 440 teacher candidates (271females and 169 males) from all departments of Cukurova University, Faculty of Education and Physical Training and Sports College. In the collection of data, the "Democracy Metaphors Survey" (DMS) developed by the researchers was

utilized. In the survey, as well as students' personal information part (department, grade, age, gender, information on whether the student has participated in an activity concerning democracy before and whether he has taken charge in student representative studies at the university) included also one question on developing a metaphor of democracy and one question on the reason of using that metaphor. The final question in the survey is; what are the factors that affect students' thoughts on democracy. The data were collected by the researchers in academic year 2010-2011, Spring Semester by going to the classrooms in person. The answers given to closed ended questions on the Democracy Metaphors Survey were analyzed by utilizing SPSS 11.5 statistics program and the answers given to open ended questions were subject to content analysis. In the first place, surveys were reviewed one by one and surveys that had not stated valid metaphors (109) were eliminated. Later, developed metaphors of democracy and the explanations stated as the reason of these metaphors were directly computed and raw data texts were obtained. These texts were reviewed and assessed, metaphors that showed similar characteristics were grouped and themes were formed. While forming themes, related literature and research questions and the metaphors of democracy that the students had developed were taken into consideration.

As an outcome of analysis of qualitative data, the 208 metaphors on democracy developed by teacher candidates clustered into ten categories, namely equality, personal interests, independence, effort, dream, social base, pluralism, system, social order and modernity. Other findings that were obtained reveal that 73% of the teacher candidates stated that no activities concerning democracy were conducted in the scope of the lessons they had taken; 33% of them stated that they had no knowledge about student representative elections and 19.1% of them stated that they had not yet voted in these elections; 79.8% stated that student representative elections process had not affected their thoughts on democracy at all. The factors that affect teacher candidates' thoughts on democracy most, with regard to their arithmetic means are; family ($M=3.93$), news on the media ($M=3.74$) and friends ($M=3.52$). The factors that were perceived as least effective were posters and photographs in the department or at the campus ($M=2.62$), television series/movies ($M=2.95$) and school books ($M=2.99$).

In accordance with the results obtained from the research, teacher candidates defined democracy as a way of life that; is difficult to practice in reality, is open to interpretation and requires struggling. Teacher candidates mostly chose to criticize in their explanations on their metaphors stating that despite the widespread conversation on democracy in the public, the practicing of democracy is not at the desired level; they occasionally mentioned metaphors like school, teacher education and their role of public leadership. In parallel with these results, it can be claimed that scientific and social activities concerning democracy will need to be enriched in the classroom, generally in the campus or in the frame of public services practicing lessons. Thus, it can be provided that teacher candidates will realize by first seeing that democracy starts with the change in the individual him or herself and that each of them are public leaders who can practice democracy in real life.